

⁷*Sermones compilati in studio generali Quinqueecclesiensi in regno Ungarie*, ed. E. Petrovich — P. Timkovics, Budapest, 1993.

önállóan szerkesztett sermót, hanem a hazai rendi főiskolákon (studium generale) eredeti modell-sermo-gyűjteményeket is írtak. Franciaországban elsajátított ismeretek birtokában, jól felszerelt könyvtárban — talán a budai Szent Miklós kolostorban — dolgozott az a domonkos teológus, aki a *Pécsi egyetemi beszédek* címen számon tartott, igen kvalitásos *de sanctis* ciklust készítette a 13. század végén.⁷

Veronai Péter mártír Szent Domonkos tanítványa volt, népszerű prédikátor, aki hivatásának áldozata lett: az eretnekek 1252-ben meggyilkolták. IV. Orbán pápa már a következő évben szentté avatta. A *Pécsi beszédek* szerzője öt sermót írt rendtársa tiszteletére, akinek kanonizációját ifjúként maga is megérhette. A pápai bulla szavait tőle idézzük: „A tévelygés árnyait másoknak átadott tudománya fényével elűzte, mivel az igazság doktora volt. A lelkek üdvösségének előmozdítására folytonosan prédikált és hathatós érveléssel küzdött az eretnek tanítások visszaszorításáért.”⁸ A Lateráni zsinatnak a bevezetőben idézett várakozásait a valóság néhány évtized alatt messze felülmúlta.

⁸l.m. 133.

A mennybe fölvetett Máriáról

Vizkelety András
bevezetője és közlése.

Az itt fordításban közölt prédikációt egy ismeretlen magyar dominikánus jegyezte le a 13. század utolsó évtizedeiben a *Löveni Kódex* egyik lapjára. Kezétől a kódex más lapjain magyar glosszákat is találunk, így magyar voltához nem férhet kétség. Valószínűleg nemcsak másolót kell látnunk benne, hanem szerzőnek is tarthatjuk, mert a nemzetközi sermo-kutatás ezt a beszédet nem ismeri, csak egy hasonló, ugyanebből a szentírási idézetből kiinduló, de egyszerűbben megszerkesztett prédikációról tud, amelyet egyes kódexek Aquinói Szent Tamásnak, mások Tamás kor- és rendtársának, Aldobrandinus de Cavalcantibus orvietói püspöknek tulajdonítanak. Ez a sermo is megtalálható a *Löveni Kódex*ben, bizonyára ez szolgálhatott a magyar szerzetes mintájául.

Ritkán találunk ilyen gondosan kidolgozott sermót egykorú kéziratokban, amely nemcsak a világosan tagolt skolasztikus építkezés, hanem a személyhez szóló, érzelmekre is hatni akaró, helyenként szinte misztikus ihletésű allocutiókat feltüntető prédikációs gyakorlat példája is.

A zárójelbe tett szavak latin megfelelője nincs meg a kódexben. Ezek a pontos bibliai helyeket adják meg, vagy — többnyire csak kötőszavak — az érvelés menetét teszik világosabbá. Ez utóbbi

célt szolgálja a folyamatosan írt eredeti szöveg bekezdésekre és felsorolásokra tagolása és ezek számozása.

* * *

Ki az aki feltűnik mint a hajnal pírja, szép mint a hold, tiszta mint a nap, félelmetes mint a csatarendben álló tábor? (Énekek Éneke, 6,9).

Ezeket az előrebocsátott szavakat hallva, amelyek a dicsőséges Szűz Máriára vonatkoznak, a következőket fontolhatjuk meg.

1. Először az égi erőknek, azaz az őt üdvözlő angyaloknak csodálatát. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy az angyalok Isten anyjának a mennybe való felvételekor főleg három dologon csodálkoztak.

1.1 Csodálták először is Mária szépségét, ők, akik eddig egyedül csak Isten szépségét csodálták, mivel önáluk maguknál senki sem volt szebb, csak egyedül az Isten. Látván azonban a Boldogságos Szűz szépségét, ami felülmúlta az övéket, csodálkozva kiáltottak: *Ki az a szépséges?*

1.2. Másodszor csodálták az uralkodó Isten által Máriára ruházott méltóságot, ők ugyanis eddig nem ismertek Istenen kívül más uralkodót. Most azonban meglátták Máriát, aki úrnőjük lett, ezért örömmel kiáltották: *Ki az, aki oly hatalmas, amilyen méltóságos?*

1.3. Harmadszor csodálták azt a familiaritást, amit mind az Isten maga, mind a mennyei seregek tanúsítottak Máriával szemben. Ő ugyanis kedves Fiának társaként vonult be az egekbe, ami nagy és csodálatra méltó tisztességet jelentett, ezért mondjuk: *Láttam őt mint ékes galambot felszállani.* Mire lehetett volna ugyanis inkább gondolni mint arra, hogy a mai napon a világnak dicsőséges királynője támadt, hiszen oly odaadó érzéssel járult elébe a mennyei seregek sokasága.

2. Másodszor fontolóra kell vennünk a fenséges és gyönyörűséges Istenanya ezen bevonulását, amit kapcsolatba hozhatunk a hajnallal, a nap és a hold feltűnésével. Hasonlíthatjuk őt ugyanis a hajnalhoz háromféle szempont szerint.

2.1. Merthogy a hajnal az éjszaka végét, a világosság kezdetét és a madarak örvendezését jelenti.

2.1.1. Mária az éjszaka, azaz büntetésünk vége,

2.1.2. az örök világosság kezdete,

2.1.3. a madarak, azaz az angyalok öröme. Róluk mondja a Zsoltár (49,1): *Megismertem az ég összes madarait; ujjongásukról pedig a Paralipomenon első könyvében olvashatunk (15,27): Dávid és Izrael egész népe ujjongva kísérte a szövetség ládáját.*

Ugyanígy a holdhoz is három dolog miatt hasonlíthatjuk a Boldogságos Szüzet: először, mivel a hold harmatoz, másodszor, mert felüdülést hoz, harmadszor, mert megvilágítja az éjszakát.

2.a. Tőle száll a kegyelem harmata a bűnbánókra, amint azt az Ecclesiasticus mondja (20, 24): *Nálam az élet és az erények összes kegyelme.*

2.b. Másodszor ő a vigasztalás menedéke a nyomorultak számára, ezért olvashatjuk az Ecclesiasticusban (24, 41): *Mint a Dorix folyó jöttem ki a Paradicsomból.* A Dorix annyit jelent mint „nemzedékek orvossága”, ez pedig a Boldogságos Szűz, aki az egész kereszténység számára orvosság.

2.c. Harmadszor Mária az irgalom fénye a bűnösöknek.

Ha bűnös vagy is, ne félj hát az igaz fény látását keresni, gyűjtsd csak meg a tüzet, nem fogsz viaszként elolvadni, járulj közbenjáródhoz, édesanyádhoz, Máriához.

Mutasd csak meg neki sebeidet és fekélyeidet,
s ő is megmutatja neked keblét és emlőit,
valamint Szent Fia is megmutatja neked oldalát és sebhelyeit.

Kicsoda hát Mária?

Ő az, aki által a bűn eltöröltetik,
a halál hatalma szétzúzatik,
erejétől a pokol megfosztatik.

Ő a dicsőséges Mária,
az eretnekek megvilágosítója,
a bűnöknek kioltója,
a szomorúak igaz vigasztalója,
az elesettek menedéke,
a foglyok kiszabadítója,
a nyomorultak segítsége,
minden kereszténynek pártfogója.

Ő az, aki
elűzi a démonokat,
szétkergeti a felhőket,
eloszlatja a homályt,
kiárasztja az igazság fényét.

Ő az Istennek Anyja, kiből felkelt az igazság napja. Emeld fel hát semeidet a mennybe felvett Szűzhöz, és elnyered a Fia fölségében részesült Úrnő segítségét.

2.2. Hasonlíthatjuk Máriát a Naphoz. Az angyalok eddig mindig (csak) az Üdvözítő hódolatára siettek, az égi palotába belépő Máriának üdvözlésére azonban maga a Fiú is teljes udvartartásával, az angyalokkal és az üdvözültekkel együtt ünnepélyesen odasietett, és őt a szentek közösségének gyülekezetébe emelte. (Pedig) Jeromos szerint szegény kis asszony volt ő, túvel és cérnával kereste kenyerét, hogy táplálni tudja gyermekét.

2.3. Hasonlíthatjuk a Boldogságos Szűzet a holdhoz (is), mégpedig annak formája, helyzete és mozgása szerint.

2.3.1. Formája szerint ugyanis a hold a Nap után a legszebb égitest, ez vonatkozik a Boldogságos Szűz erényeinek szépségére, amivel minden tiszta teremtménynél szebben ragyog, amint a *Példabeszédek könyve* mondja (31,29): *Sok leány összegyűlt, de te felülmúltad valamennyit.*

2.3.2. Helyzete szerint a hold közelebb áll hozzánk, mint a többi égitest, vonatkozik ez a Boldogságos Szűz különleges szerepére, ami által ő közelebb áll és kegyesebb indulattal van a bűnösökhöz, ezért nevezzük őt (az antifona szerint) *pártfogónknak.*

2.3.3. Mozgása szerint a hold visszatartja az égbolt mozgását, mivel ellenkező irányba halad mint a többi planéta. Ezt vonatkoztathatjuk a Boldogságos Szűzre, ő ugyanis imádságával visszatartja és elfordítja tőlünk az Atya haragját, ezért énekeljük: *Emlékezzél Szűzanyánk...*

De összehasonlíthatjuk még a kettőt hatásuk szerint is. A Hold ugyanis fényét a Naptól kapja, és továbbítja azt a Földnek. Így a Boldogságos Szűz is a Világosságot befogadta, akinek befogadására a világ nem volt méltó, de Mária továbbadja azoknak, akik hozzá fohászkodnak. Mivel te nem voltál arra méltó, hogy megadassék neked Isten Fia, megadatott Máriának, hogy általa nyerd el mindazt, amit szeretnél, mert tőle kap segítséget, az élethez mindennapi támogatást és a kegyelem bőségét a szentek egész közössége. Ő ugyanis az élő vizek tava, amelyet sohasem lehet kimeríteni, hanem bőségéből mindenki részesedik, a fogoly szabadulást, a beteg gyógyulást, a síró vigasztalást, a bűnös bocsánatot, az igaz kegyelmet, az angyal boldogságot, az egész Szentháromság dicsőséget, Fia pedig az emberi test szubsztanciáját kapta. Senki sincsen hát, aki elől adományai el lennének rejtve.

Őt ugyanis leginkább a csillaghoz hasonlíthatjuk, mert ahogyan a csillag a maga sérelme nélkül bocsátja ki sugarát, úgy ő is, teste sérelme nélkül szülte meg fiát. A csillag ragyogása nem csökkentti annak fényét, így a Fiú sem csökkentette anyja szűzi sértetlenségét. Ő a Jákob törzséből támadott csillag, amelynek fénye az egész világot megvilágítja, amelynek ragyogása felülmúlja az eget fényességét, behatol a mélységekbe, felgyújtja és felhevíti inkább a lelkeket semmint a testeket, megnöveszti az erényeket és kiirtja a bűnöket.

Vizkelety András fordítása